

F O A I E

пептръ

МИШТЕ, ШИМЪ ШИ ЛИТЕРАТУРЪ.

№. 36.

Luni 7. Septembrie.

1842.

ЧЕ СЪ ФІЕ КЪ РОМЪНИ?

(Капет.)

Ачеї аї поцрїї четиторї, карїї кѣпоск de аіреа атѣт пѣмѣрѣл, кѣт шї пѣтереа doveзілор шї а докѣментелор, кѣ каре Ромѣнїї дїцї спрїжонеск атѣт векітеа лор дї Цѣрїле ачестеа, кѣт шї романїтатеа, вор кѣпоаще преа пе лесне, кѣмкѣ еѣ аїчї стрїмторат шї de лок шї de дїмпрецїзрѣрї, авїа ам пѣтѣт дїсесмна пе а треїа парте дїн ачелеш, дѣпѣ каре грѣвеск а трече ла алтеле.

Компатрїоцїї поцрїї де партеа кон-
траріе ісвеск маї дїколо дї змїліта рѣ-
гѣмїнте а Ромѣнїлор шї дїгѣ а зїче, кѣ:

II. Докѣментѣл дела 1437, дїтрѣ каре Павел Магнѣс се пѣмеще стегарїѣл зпї-
версїтѣцеї (овїцеї) лѣккїторїлор Магїарї
шї Ромѣнїї, пѣ доведеще нїмїк пептрѣ
врезп дрепт деосївїт ал нацїеї ромѣлещї,
дїн прїчїнѣ, кѣ аколо прїн Universitas пѣ
се дїделече зп стат рекѣпоскѣт сѣ зїчет
лецївїтїв, чї пѣмаї о комзпїтате сїмплѣ
пе ачї дїколо, кѣ атѣт маї вѣртос кѣмкѣ:

III. Деспре прївїлецїѣл дела Ст. Сте-
фан дат Ромѣнїлор пѣ се цїе нїмїк сїгѣр,
дїн прїчїнѣ кѣ, лѣкѣрѣ de мїраре, Сѣлдер
с'аѣ дїдоїт деспре фїїнда лѣї.

IV. Дїпнаїтареа шї дїппѣлцареа кѣ-
торѣа вѣрѣадї ла постѣрї шї рангѣрї марї
пѣ доведеще пептрѣ дрептѣл де стат ал
нацїеї ромѣлещї, дїн прїчїнѣ кѣ ачеї вѣр-
ѣадї п'аѣ дїпнаїтат сѣпт пѣме de Ромѣн,
чї пѣмаї ка повїлі (пемешї), лѣкѣрѣ че с'аѣ
дїтѣмплат дї Цара ачестеа шї зпор
Боемї, Полонї, Францозї, Баварезї ш. а,

Преа фрѣмос Домнїлор! Ачесте треї
пѣпкѣтѣрї сѣпт де о патѣрѣ, сѣ ле кѣпрїн-
дем шї пої ла зп лок шї сѣ арѣтѣм, кѣ
воїнд а апѣне пе Ромѣн, тѣїецї копачѣл
шї сѣпт пїчоареле алтора. Фїе аша кѣт
зїчецї Двоастрѣ, докѣментѣл дела 1437
сѣ пѣ плѣтїаскѣ нїмїк пептрѣ Ромѣнїї; а-
тѣнчї ачелеш пере шї пептрѣ Магїарї,
їар дїтр'ачеа Ромѣнїї тот п'аѣ пердѣт
нїмїк прїн трѣпсѣл. Кѣ тоате ачесте пої
ам шї арѣта лесне, кѣ Vexillifer (сте-
гарїѣл) а кѣтѣреї зпїверсїтѣцїї дїсесмна шї
фѣчеа мѣлѣт; прїн зрмаре шї Universitas
а кѣтѣрор нацїї. Іар че се цїне де прївї-
лецїѣл дела Ст. Стефан дат Ромѣнїлор,
деспре каре ворѣеще історїкѣл Праї, їар
Сѣлдер фѣрѣ нїчї о доѣадѣ вреа а'л скоате
де фавѣлѣ, зїкѣнд кѣ Праї пѣ'л аѣеа ла
мѣлѣ: пої рѣспзндем, кѣ ачеї Магїарї шї
Ромѣнїї дела 1437 асѣпрїдї де епїскопѣл
романо-католик де атѣнчї шї сїмїдї а плѣтї

зечвіелі ші спортъле шоарте греле, тре-
взіа съ ші кѣноаскъ тѣлт маі віне пріві-
леціѣл ші дрептѣрїле сале, декѣт Сѣлдер,
каре дѣпъ алте маі патрѣ сѣте де ані вор-
еще нѣмаі дїн вѣнт. Ведещї дар Domni-
лор, къ Длорвоастре въ маі плаче сѣпер-
фічіалїтатеа декѣт поаѣ, пе каре пе лн-
віповѣдїці асфелїѣ.*) — Анпаїнтареа вѣр-
вацілор Ромѣні лн веакѣрїле трекеѣте ла
постѣрї ші рангѣрї нѣ доведеще нїмїк пен-
трѣ націа ромѣнеаскъ? Еѣ зїк, доведеще
шоарте тѣлт, ва тот. Іатъ кѣт. Лн ле-
ціле фндamenteале а статѣлї Трансілва-
ніеї кѣт ші лн алте хрїсоаве пѣвлїче, дїн
веакѣрїле челе дїнтѣїе а їнтрѣрїї Магіарї-
лор, їар маі вѣртос дела лнчепереа зпї-
реї челор треї нації трансїлване, адекъ
дела 1438 ші пѣлѣ тѣрзїѣ дѣпъ 1557 нї-
кѣрї нѣ се нѣтеск алте нації, декѣт нѣ-
маї націа сѣкѣїаскъ ші націа сѣсаскъ, їар
де маіарѣ, прїн зрмаре нїчі де чеа ро-
мѣнеаскъ ка нації аша нѣмїте нѣ се фаче
нотенїре, чї нѣмаї де повїлі, адекъ де
нотенїшї, адекъ де націа Боїерїлор. Дїн че
прїчїнѣ аша? Пентрѣ Двоастрѣ ар фї преа
де прїсос а о спїне, копвїншї фїїнд, къ о
щїдї шоарте віне, нѣмаї де адї спїне о маї
дес. Токма лн ачеї ані 1436—38 цѣранїї
тѣпчїторї де пѣтѣнт дѣпъ тѣлте рѣгъ-
чвї шї ремонстрѣдїї фѣкѣте пентрѣ зшѣ-
рареа де грелеле тѣкѣторїї шї де тїра-
нїїле повїлілор (Магіарї шї Ромѣні) по-
вѣдїці де треї корїфеї Антонїѣс Магнѣс
дела Бѣда, Joannes Мештер дела Кѣлѣж
шї сѣс нотенїтѣл Павлѣс Магнѣс дела
Baidaxaza, аѣ ревелат кѣтплїт асѣпра про-

прїетарїлор де пѣтѣнт шї аѣ фѣкѣт вѣї
де сѣнїце, лнкѣт повїлії лнчепѣсерѣ а пѣ-
шї ла лнвоїелї кѣ цѣранїї. Лнтр'ачееа
цѣранїї ла Кѣлѣж фѣрѣ вірїції, Антонїе фѣ
оторѣт шї алці поаѣ соці аї лѣї фѣрѣ
транїї лн цепе ла Тѣрда, їар орашѣл Аїѣ-
дѣл, каре се vede а фї фост грѣѣ компро-
мїтат, лн 15. Дек. 1437 фѣ арс*). Кѣ
тоате ачестеа се vede, къ ревелїа тот нѣ
с'аѣ потолїт; кѣчї лн 9. Іан. 1438 по-
вїлії рѣгарѣ пе Сасї, ка съ грѣвїаскъ а
венї лнтр'ажсторїѣ ад exstїrandos infi-
deles rusticos, адекъ спре а стерпї пе не-
кредїношїї Цѣранї. Ревелїї де ачестеа
с'аѣ маї лнтѣтплат шї дѣпъ ачееа коман-
дате тотдеаѣна де кѣте зп Днѣгѣр саѣ Сѣ-
кѣїѣ, кѣт аѣ фост Сѣкѣїѣл Георгїе Дожа,
пе каре Іоан Заполїа лн арсе пѣїндѣл
лн трон де фер. Де аїчї зрмѣ, къ по-
вїліїмеа дїн ачелеа веакѣрї, пе авѣнд нїчї
зп bold націонал, фѣрѣ а маї деосїбі на-
ціоналїтѣдїїле лнтре Цѣранї, словезї кїар
прїн леції чеа маї кѣтплїтѣ апатѣтѣ асѣ-
пра компатрїодїлор сѣї Ромѣні шї Ма-
гіарї, фѣкѣндѣї ровї лн фортѣ, префѣ-
кѣнд пе оатен лн лѣкрѣрї, лн мобїлії,
де кѣтпѣрат шї де вѣндѣт. Де аїчї апої
шї че е дрепт, лнкѣ шї дїн фрїка Тѣрчї-
лор се пѣскѣ пе-апѣрата тревзїнѣѣ, де а
се зпї, нѣ Магіарїї саѣ Ромѣнії, чї нѣмаї
повїлії адекъ воїерїї ачелор нації, кѣ Сасї
шї кѣ Сѣкѣїї, карїї лнтр'ачееа кѣ тот дре-
птѣл се пѣтеа нѣмї нації, дїн прїчїнѣ, къ
пе пѣтѣнтѣл крїѣск знде сѣнт Сасїї,
кѣт шї пе пѣтѣнтѣл сѣкѣїеск нїчї пе
ачелеа времї нѣ се афла їовації, нїчї ровї.

*) Blätter Nr. 36.

*) Bezī Edep Obs. crit. pag. 72, 73, 74.

Спре аdevъръа ачестор кзвѣнте але поа-
стре въ рѣгът deskideдѣ кѣар пе Eder ал
Двоастръ кз акърѣ скрѣерѣ воидѣ а не вате
шѣ ведѣ vedea, кз дп веакърѣ трекуте
Ромѣнъа ка повѣл дп Трансилванѣа авеа
дптокта ачелеащ дрептърѣ, пе каре ле а-
веа Магѣаръа, дп противъ Магѣаръа не по-
вил токта аша ера осжидѣт ла ѡвѣдѣ шѣ
ровѣе, ка шѣ не повѣлъа Ромѣнъа. *) Iar
кзткъ дп пацѣа ромѣнеаскъ дп веакърѣ
трекуте се лѣпта шѣ пѣтеа ажѣнце фoарте
мѣлѣ ла повѣлитате шѣ ла рангѣрѣ дп
Трансилванѣа, ачeаста доведѣще ѡсторѣа, каре
пѣтеще Ромѣнѣ дп пост де гвѣрнатор
шѣ канцеларѣв (везѣ пе ѡсторѣкѣа Волфганг
Бетлен), прекът шѣ о мѣлѣце де дѣп-
ломе повѣлитаре але фамѣлор, дптръ каре
краѣа скрѣсе кзрат: *Damus valacho nostro.*
Пѣлъ астѣзѣ сѣнт маѣ мѣлте сате дп Цара
поастръ, але кзрор лѣкѣиторѣ дѣгъ времѣ,
саѣ тоцѣ, саѣ о парте дп трѣншѣ аѣ шѣ
дшѣ пѣстрeазъ дѣпломеле лор повѣлитаре.
Кѣлѣторѣдѣ маѣ алеc прѣп пѣтѣлѣа Фъ-
гѣрашѣлѣ, прѣп комѣтатѣа Хънедоарѣ, а
Дѣвѣжѣе, а Тързеѣ, прѣп дѣстрѣктѣа Кѣо-
арѣлѣ ш. а. шѣ въ ведѣ дпкредѣнга дѣспре
але поастре кзвѣнте. **) *Diu o parte vлъ*

*) Anno 1557 1-ша Junii Thordae. „Postquam
fideles nostri, Universitatis trium nationum
Transsilvaniae, Nobilium, Sicularum, Saxo-
num etc. Eder in notis critico-historicis ad
supplicem libellum Valachorum. Num. 15.
Item: Aio itaque Nationem Hungaram ne-
quaquam nationis suae respectu jure civitatis
Transsilvaniae gaudere, neque eo, quod si
doceatur, esse quempriam natione Hungarum,
eundem civem esse Transsilvanum continuo
intelligi. Idem quadam ratione de Sicularum
Saxonumque natione affirmo. Eder ibidem.

**) *Datърѣ статѣстѣе сѣгъре дѣспре пѣтъръа по-
вилѣмеѣ ла поѣ аневоѣе се афлъ, — прѣчина е
кам п'ачѣ. — —*

а повѣлѣмеѣ ромѣнещѣ (шѣ дп фечѣорѣ де
попѣ) се организаръ пеаа 1763—5 челе
трѣѣ рѣцѣменте кзрат ромѣнещѣ де гра-
нѣцъ, шѣ тотъш черчетадѣ адѣнѣрѣле мар-
кале тѣкар дп ѡзрѣдѣкѣѣме ачѣ дпсепна-
те, — ведѣ vedea пѣтърoаса повѣлѣме ро-
мѣнеаскъ. Де аѣчѣ вѣрѣеазъ, кз повѣлѣмеа
че дп веакърѣ с'аѣ алеc дпнтре Ромѣнѣ,
дп времѣле веѣѣ пѣрѣрeа аѣ рѣтмас рѣкѣ-
поскътъ шѣ еа ка репрезентантъ а патриѣѣ
дп каре лѣкѣѣа, че ѣ дрепт пѣ шѣ а па-
цѣѣѣ, не пѣтръ-кз пе ачeаста пѣчѣ повѣлѣа
ромѣнѣ пѣчѣ Магѣаръа пѣлъ ѣерѣ амалтѣерѣ
пѣчѣ де кзт пѣ о кзпоцѣеа, — афаръ пѣ-
маѣ, дакъ повѣлѣѣ авеа не-апѣратъ тревѣп-
цъ де адѣче шѣ пе копнаѣоналѣстѣа съѣ
ѡваѣѣв, ров, шерѣ, ка съ шѣ версе сѣп-
целе дп контра вѣрѣншашѣлѣѣ. Аша дп
артѣколѣѣ ѡсѣврѣкѣѣоналѣ а Трансилванѣлор
дп апѣа 1463 колонѣѣ (ѡваѣѣв, цѣранѣ)
Ромѣнѣ сѣнт дпдаторадѣ дппрезѣлъ кз
чѣѣлалѣдѣ асе рѣдѣка ла рѣсвоѣѣв аequa lance.
Дп вѣрѣнчeна вѣтѣлѣе дп вѣлѣпѣл пѣжѣнеѣ
(ла Орѣжѣѣе) дп апѣа 1479, Окт. 13, вѣнде
кѣзъръ 30,000 Търчѣ, о парте маре дп
кзпѣаа вѣрѣнѣдѣѣ се венѣ Ромѣнѣлор, карѣ
кз ачест прѣлeж дѣсвѣлѣръ о вѣрѣвѣдѣѣ шѣ
дшѣ вѣрсаръ сѣпцеле не пѣтръ патриѣ ка
орѣ каре алѣдѣ, прекът ачeаста пѣчѣ Двоа-
стръ пѣ о пѣтецѣ тѣгъдѣѣ.

Дп ачeстeа пѣдѣне пѣлъ ачѣ арѣтате,
авем пѣдѣжде, кз четѣторѣѣл се поате
лесне копѣнѣе, кзткъ пацѣа ромѣнеаскъ
дп веакърѣ дп веакърѣ дѣкѣнд лѣкѣѣеце
дппрезѣлъ кз Магѣарѣѣ шѣ кз Сасѣѣ, дпвѣлѣт
ачeеаш авѣ о фортъ де окѣрѣмѣре арѣ-
стократѣко-монархѣкъ дппрезѣлъ кз Магѣарѣѣ,
фѣ рѣкзпоскътъ дп повѣлѣмеа са де
стат шѣ лѣѣ парте ла кзрѣсѣа дпѣтѣпѣлѣ-
*)

рілор ачестей патрії. Дитр'ачеа тотъш пої кь ачестеа пѣ воім а дитрї, кь паціей ромѣнеці дн веакѣрїе че трекаръ іаѣ фост перїна моале дн Трансїлванїа, пічі декѣм пѣ; шї пої вом доведї маї жос, кь ачеа че зіче пѣблїчїстѣл Сас (Blätter Nr. 36 ф. 260), кѣмкѣ челелалте пації аѣ трактат пе Ромѣні песте тот віне, есте кь тотѣл неадевѣрат, дн противъ (шї че сѣ маї аскѣндем кѣїеле дн сак?), прекѣм есте доведїт, кь дела інтрареа Сасїлор дн Трансїлванїа шї пѣлѣ астѣзі, с'аѣ хрѣпїт шї с'аѣ днтїнс о зрѣ маї непрекѣрматѣ днтре еїшї днтре элементѣл маїѣар, аша пе ромѣнїме аѣ петрект'о тоате челелалте пації дн веак дн веак кь дестѣлѣ зрѣ. Спре а доведї ачестеа, сѣ лѣѣм іарѣш алте доаѣ пѣкѣтѣрї, кь каре сѣптем вѣтѣдї. Се зіче адекѣ дн контра кѣвінтелор рѣгѣмінтеї Ромѣнілор, кѣмкѣ

V. Релїція греко-рѣсѣрїтеанѣ а Ромѣнілор атѣт днпїнте де реформаціе (1521—30), кѣт шї дѣпѣ реформаціе аѣ фост пѣмаї сѣферїтѣ дн Трансїлванїа днтокма ка шї а Овреїлор, — шї кѣмкѣ челелалте партїде релїціосе п'аѣ прїгонїт'о пе ачеле времї кь вѣрсаре де сѣпце, Ромѣнії аѣ сѣ тѣлѣтѣаскѣ їзвїреї де омебіре а челорлалте пації коплѣкѣїтоаре. Дн каре прїчїнѣ

VI Ромѣнії сѣ пѣ кѣртїаскѣ асѣпра артїколор трекарѣ дн кондіка лецілор патріей (везї шї маї сѣс), прїп каре націоналїтатеа шї релїція Ромѣнілор ґ декаратѣ де сѣферїтѣ пѣмаї пѣлѣ кѣнд ва пофті ачестеа вінеде Цѣрїї, пічі сѣ кѣтезе а тѣстра пе статѣрїе Цѣреї шї пе прїнциї чеї векі пентрѣ ачеле зрѣтѣрї але лор*),

дн прїчїнѣ, кь де шї леціле ачелеа сѣпт камаспре, Ромѣнії днпѣ пѣ преа мерїта маї віне, а) пентрѣ-кѣ еї днтѣрѣкта пе повїліме сілїндѣо а пѣзі сѣрѣвѣторїе лор; в) кь Ромѣнії дела днчепѣт аѣ фост оаменї рѣї, тѣлѣхѣронїї, зчїгѣторї, апрїнѣзѣторї, прекѣм се аратѣ ачестеа дн о скрїсоаре а країѣлѣї Лѣдовїк дела а. 1366 шї дн алта а лѣї Дладїслаѣ ла 1498 датѣ кѣтрѣ контеле де Бозїн шї Ст. Цеорѣзѣ, шї іарѣш дн алта дн ачелаш ан 1498 трїмісѣ кѣтрѣ Вода Трансїлванїей Вартолемеїс Драгфї, внде се чїтеще: Quia vero nostri interest providere, ut hujusmodi malefactorum et nocivorum hominum temeritati et audaciae occurratur et ceteri exinde exemplum summentes a talismodi maleficiis reprimantur — шї іарѣш: continuo ubique in partibus illis Transsilvanis palam faciatis proclamari, ut ubicunque bonis hujusmodi Valachi furto, incendio et homicidio minas imponentes reperti fuerint, tales continuo captivare et iuxta eorum demerita et excessus cum omnibus hujusmodi sceler. . . eorum participibus jure et justitia mediante convictis poena condigna afficiatis “ Тот аша сѣпѣ о скрїсоаре дела 1511 кѣтрѣ Іоан Заполїа дн каре се зіче: „Miramur, unde tanta licentia illis pessimis hominibus (Valachis) sit concessa,“ адекѣ ромѣнеще: Ne мїрѣм, де внде Ромѣнілор, ачелор оаменї фоарте рѣї лї с'аѣ днпѣдѣїт атѣта словозенїе. Дн сѣѣрїшїт ла Конст. Агр. II. III. Т. 5. А. 2. Ромѣнії сѣпт пѣміці „венетїчі, сілїнічі“ шї Конст. Агр. Едікт 44 лї се опреде пѣртареа армелор.*

Сѣракѣ їсторїе а патріей, пе че тѣлї аї маї ажѣнс! Орї кь Двоастрѣ Домнілор

*) Blätter Nr. 37. S. 267.

*) Blätter Nr. 38.

креденці, къ нѣчи тѣкар въ Ромѣн пѣ се афлѣ астъзі, каре съ кѣпоаскъ чеваш дѣн дѣтѣмплѣрѣле веакѣрѣлор че с'аѣ ротѣт а-сѣпра ачестеѣ патрѣи? Шѣ че вецѣ зѣче, да-къ поѣ дѣкъ вом скоате ла мѣжлок токма асеменеа с'аѣ шѣ маѣ аспре докѣменте дѣ-негрѣтоаре шѣ де карактерѣл челорламте пацѣи аѣ ачестеѣ Цѣрѣи? — Ноѣ дѣсъ маѣ дѣтѣтѣв тѣтѣрѣтм ла зѣша поастрѣ.

Че вѣ се паре, кът траг ла кѣтѣпѣна дреаптѣ скрѣсорѣле краѣлор сѣс арѣтацѣи, пе каре Двоастрѣ ле четѣдѣ Ромѣнѣлор спре аѣ рѣшѣна шѣ зѣмѣлѣ? Фоарте пѣцѣн, с'аѣ нѣмѣк. Съ дѣнчепем дела Лѣдовѣк I-леа. Ачест краѣв шежѣ пе трон дела 1542 пѣпѣ ла 1582. Шѣгерѣи пе ачест монарх пентрѣ тѣлтеле лѣи вѣрѣнѣде дѣл пѣтеск маре, дѣ-сѣ веакѣл пострѣ се дѣдоѣѣде фоарте, а да пѣтѣре де маре зѣвѣ вѣрѣват сѣнѣтр дѣн прѣ-чѣпѣ къ аѣ цѣѣт вѣрѣса сѣнѣде тѣлт. Де с'аѣ маѣ афлат шѣ алте дѣсѣшѣрѣ вѣне дѣн карактерѣл лѣи Лѣдовѣк, пѣ есте локѣл а черчета ачѣ. Пентрѣ поѣ фѣе дестѣл а дѣ-сѣмна пѣтѣа атѣта, къ Лѣдовѣк дѣн тоатѣ вѣаѣа са аѣ фост ровѣт де фанатѣстѣл рѣ-лѣцѣос дѣн партеа вѣсерѣчѣи романе, шѣ а-чѣастѣ трѣсѣрѣ де карактер аѣ десѣвѣлѣтѣо дѣн фантѣ; къчѣ дѣнѣче ел зѣра дѣн сѣфлет ка пе орѣ че пѣгѣнѣ пе тоцѣ чеѣ де леѣеа грѣчѣаскъ рѣсѣрѣтеапѣ, апоѣ ла 1559 порнѣ рѣсѣвоѣв вѣрѣчат асѣпра Сѣрѣвѣлор шѣ а Бѣл-гарѣлор, карѣи се цѣнеа де вѣсерѣка рѣсѣрѣ-теапѣ; пе лѣкѣиторѣи дела гѣрѣле дѣнѣрѣѣ дѣи вотежѣ прѣн пѣтереа артелор, ѣар ла Тѣтарѣи команѣ трѣмѣсе шѣ кълѣгѣрѣ ар-тацѣи.*) Пе де алтѣ парте Лѣдовѣк пе Ро-

мѣнѣи дѣи зѣра пѣзѣтѣаѣ дѣн прѣчѣна рѣлѣцѣѣи, чѣи шѣ пентрѣ-къ маѣ пѣнтѣе пѣтѣаѣ къ врео 15 анѣ Александрѣ Басараѣв Домпѣл Цѣрѣѣи ромѣнѣцѣи вѣтѣтсе пе краѣл Карол Роберт татѣл лѣи Лѣдовѣк асѣфелѣв де крѣнчеп, дѣнкът дѣсѣнн монархѣл абѣа сѣкѣпѣ къ вѣаѣдѣ. Іатѣ дар къ пе Лѣдовѣк зѣра дѣдоѣтѣ лесне дѣл фѣчеа а прѣѣмѣи ѣнформѣцѣи стрѣтѣ-ве асѣпра Ромѣнѣлор шѣ тотѣеодатѣ а лѣ-кра дѣнѣ ачелеаш. Де алтѣнтрѣлеа дѣл-чеаѣа лѣи Лѣдовѣк аѣ авѣт прѣлеж а о кѣ-поаѣе шѣ Сасѣи дѣн Трансѣлванѣа атѣнчѣ, кънд еѣ пе воѣнд а плѣтѣи контрѣвѣзѣцѣа, рѣвеларѣ (1542). — Че сѣ зѣчем де Владѣслаѣ, къ акѣрѣѣа скрѣсорѣи воѣгѣи а пе къфѣнда? Пѣ-цѣн, атѣта пѣтѣаѣ, къ Владѣслаѣ, ка зѣл че дѣнѣи дѣдѣтсе пе сорѣса Елѣсавѣта де пѣвастѣ лѣи Bogdan Домпѣлѣи Молдавѣѣи, аѣ трѣвѣѣт сѣ преѣвѣаскъ тѣлт пе о паѣѣе, къ а кърѣѣ къпѣтенѣе пѣ с'аѣ дѣдоѣт а се рѣдѣи. Дѣчѣ де аѣ шѣ дат Владѣслаѣ порѣнчѣи, ка нѣѣе Ромѣнѣи фѣкѣторѣи де рѣле, (де каре шѣ а-сѣтѣзѣ се афлѣ ла тоате пацѣѣе фѣрѣ нѣчѣи о деоѣѣвѣре, хоѣѣи, зѣчѣгашѣи, апрѣнѣзѣторѣи,) сѣ фѣе прѣншѣи, жѣдекаѣѣи шѣ пѣдепѣцѣѣи, къ а-чѣеаста ел нѣчѣи дѣкѣтм н'аѣ пѣтѣт дѣнѣелеѣе пе тоатѣ пацѣа, чѣи пѣтѣаѣ пе зѣнѣи фѣкѣторѣи де рѣле. Алта ар фѣи, кънд пацѣа тоатѣ ар фѣи къзѣт ѣн нотам ѣнѣделѣтѣтѣс, кътм с'аѣ дѣтѣтѣмлат ачѣеаста зѣнор пацѣѣи дѣнтрѣѣи, кѣар шѣ ачѣи дѣн Трансѣлванѣа. Ачѣ се къ-вѣне а пѣ зѣта нѣчѣи ачѣеа, къткъ Владѣслаѣ ка зѣн воем че ера шѣ краѣв тотѣеодатѣ шѣ а Боѣмѣѣи, каре пѣ кѣпоѣѣеа нѣчѣи лѣтѣеле нѣчѣи рѣлаѣцѣѣе пацѣѣлор Трансѣлванѣѣи, ера сѣлѣт преа де тѣлте орѣи а прѣѣмѣи ѣнформѣцѣи сѣнѣ-стре шѣ але сѣвѣскрѣѣе пе немѣрѣте. Дѣн сѣжѣрѣшѣт чѣне сѣ тѣгѣдѣвѣаскъ, къткъ Ро-мѣнѣи дѣн прѣнчѣпѣате зѣнеорѣи сѣлѣѣи де Тѣрѣчѣи

*) Joannes de Kikillew p. 196. M. Cromerus de Origine Polonorum.

с'аѣ дѣтѣрѣтаѣ пѣ фѣча инкѣрсіи ші маі деа валта; дар дѣсѣ о фѣча пѣтаі еі а-чаеста? Аѣ пѣ ші Ѣнгѣріі де кѣте орі авеа кѣф, пѣвѣліа дѣ Цѣріле вечіне? Bede dī Dominor астѣеліѣ de докѣменте рѣнчѣде, вѣдїтоаре пѣтаі де вѣрѣ націоналѣ, пѣскѣте дїн віна веакѣрілор, іар пѣ дїн карактер націонал, че пѣдїн кѣмпѣнск. Ші аѣ Длорвоастре в'ар пѣріа віне, кѣнд пої дѣкѣ ам дескїде історїа ші ам кѣлеце тп ката-лог лѣнг де асемenea докѣменте свѣрѣ-тоаре? Спре пїлдѣ: чїне сѣ дѣмпѣте націей сѣсеці де астѣзі, кѣткѣ не времеа пѣвѣ-лірей тѣтарїлор Сасїі дела Podna с'аѣ дѣ-соціт кѣ тѣтарїі ші дѣветѣндѣсе кѣ таре фѣріе аѣ прѣдат дѣ пѣрділе ачелеа. (Roger Cap. 20 apud Schwandtner Scriptores re- gum hung. Tom. I. pag. 292 edit. Wien. in folio 1746). — Ла а. 1272 Сасїі дела Mediaш ревеларѣ ші ажѣнгѣнд ла Бѣлград, апрїнсерѣ вісерїка, дѣ каре се тѣсесерѣ нїце канонїчі. Се кѣдеа? Bezī Eder, ші Benkő Milcovia T. II. p. 309. — Пѣла а. 1568 ші іарѣш 1591 Магїарїі стрїга ші скріа, кѣ Сасїі сѣнт нїце фѣгарї, венетїчі, желерї, тѣрѣторї, не карїі ар тревѣі аї тракта пѣтаі тѣрчеце. Вѣ дѣтрев ґера віне, ґера дрепт аша? (Miles Sb. Würgengel) Чїне сѣ каѣте віпѣ Магїарїлор де астѣзі, кѣткѣ стрѣвѣнїі лор дѣкѣ ші ла аѣл 1505 (Септ. 12.) аѣ хотѣрѣт дѣ Dietѣ, кѣ те-мелїа домпїрей лор тревѣіе сѣ фїе пѣтаі артеле, пѣтаі вѣрсара де сѣнѣ ш. а. ш. а.? — Дар фїндкѣ Длорвоастре вѣ плаче а вѣна ла докѣменте векї, вѣдїтоаре де ка-рактере, плакѣ а прїїмі ші дїн парте-не тѣкар зѣл. Ferdinand I. кѣтрѣ Ніколѣе Oláh (Ромѣнѣл) архїепїскопѣл Стрїгонѣлї ла 1548 Ноетврїе 23 скріе аша: Haec vero

sunt omnes propemodum laudatissimarum gentium origines, inter quas Valachi gen- tiles sui, minime postremas habent, utpote quos ab ipsa rerum Domina Urbe Roma oriundos constat: unde nunc quoque sua lingua Romani vocantur, tua ista gens for- titudine praepollens fuit; multorum prae- stantissimorum Ducum Genitrix, inter quos Joannes Huniades Inclyti Mathiae Regis Pater et illius aetatis proximi maiores Tui enituisse feruntur.“ Іатѣ тп дѣмпѣрат цер- ман фѣрѣ патїмѣ асѣпра Ромѣнїлор, кѣт рѣкѣноаѣе атѣт романїтатеа кѣт ші вѣр- вѣдїа лор! Дѣтрѣ адевѣр преа рарѣ пїл- дѣ де о рѣкѣноаѣѣре неїнтересатѣ. Ро- мѣнїі аѣ ші авѣт непорочїреа де а'шї ведеа історїа лор скрісѣ пѣпѣ акѣта парте таре пѣтаі де вѣрѣвѣдї дїн сїнѣл націїлор стрѣїне, карїі авїа ґера вреодатѣ словозі де патїмѣ, Аша дѣтре історїчіі с'аѣ хропїції Ѣнгѣрі- лор авїа афѣт патрѣ, карїі сѣ рѣкѣноаскѣ чел пѣдїн романїтатеа Ромѣнїлор*), не каре алдїї се сїлеск а о пѣдѣшї дїн полі- тїкѣ, ка адекѣ волѣл націонал сѣ а доар- тѣ ла Ромѣнї кѣ тотѣл, дѣ каре дѣсѣ еї пѣ шїѣ че тѣлт се дѣшалѣ.

Сѣ маї адаоѣем пѣдїне ші пентрѣ ре- лідіе. Че ві се паре, кѣ дѣтре тоате дѣш- тѣнїле времїлор націїле копѣкѣвітоаре, кїар ші дѣ артїколії де леѣе асѣпра кѣро- ра Ромѣнїі аѣ тот кѣвѣнтѣл а се пѣдїце, тотѣш пѣміреа де націе лі с'аѣ дат, дїн про- тївѣ асѣпра релїдіей греко-рѣсѣрїтене, а лор, дѣпѣче маї пайнте аѣ фост декларатѣ

*) Bonfinius rerum hungaricarum Decadis 2ae. L. 7. pag. 196 sub A. — Istvánfius Hist. L. 13. Katona Hist. pragm. Reg. Hung. T. 25. Benkő Transsilvaniae Tom. I. §. 156.

де сфериць, апої маї ла зрѣтъ prin art. 6 din a. 1671 с'аѣ хотѣрѣтъ, ка кїар шї повїлімеа ромѣнеаскѣ, каре ар маї кѣтеза а тѣртѣрїсі крeдїнда рѣсѣрїтеанѣ, сѣ фїе лїпсїтѣ де тоате прерогатївеле повїлітаре (тѣкаркѣ артіколѣа ачеста п'аѣ фост време кѣнд сѣ се пѣїе дн лѣкраре, дѣпѣче песте пѣдїні ані Австріа кѣпрїнсе Цеара ачеста.) Ба лѣкрѣл ажѣнсесе ла атѣта, днѣкѣт епїскопѣл Магіарїлор реформаци аѣ сѣлѣс шїешї пе о парте а клерѣлї ромѣнеаск. *) Іатѣ мїжлок пѣтернїк де а траѣе не повїлімеа ромѣнеаскѣ ла калвініанїст шї ла деснаціоналїзаре! Іатѣ толеранціе протестантїкѣ! — Днѣкѣ о дн-треваре: Релїція ромапо-католикѣ есте прїїмїтѣ дн-тре челе патрѣ. Кѣм с'аѣ дн-тѣмплат прїгопїреа, ва стѣрпїреа еї дїн Трапсїлванїа дндатѣ дела 1656 дн-чепжнд шї пѣпѣ ла сѣпѣнереа сѣпт Австріа, дн-кѣт авїа маї рѣмасерѣ католичї пѣдїні дн Сѣкѣїме? De jure опї de facto? Ведегї, кѣ нїчї лецїле п'аѣ цїїт апѣра пе партиде! Дн-сѣ деспре релїціе алѣддатѣ пе ларг. Дн сѣжршїт

VII. Пентрѣ Домнїторїї дїн васа Австріеї Двоастрѣ зїчецї кѣте цїцї; Ромѣнїї Трапсїлванїї дїн партеле цїїѣ атѣта, кѣ ачeї Домнїторїї пе кѣт леаѣ дат тѣна, дїн времї дн времї тот аѣ алїнат соартеа лор.

Тоате ачестеа шї маї тѣлте алтеле

*) Дн о карте де протопопїе дн архївѣл вїсерїчїї дїн Хѣнедоара датѣ де мїтрополїтѣл Теофіл шї де Veszprémi János сѣперїнтендентѣл дїн 9. Apr. 1697 ачест дїн зрѣтъ се. сѣвскрїе: Erdélyi reformatus magyar és oláh püspök. Аша че мїраре, дакѣ Ромѣнїї ажѣнсесерѣ а плѣтї quinquagesimas шї Сасїлор? —

поаѣ пе сѣпт кѣпоскѣте — шї іатѣ вї ле спѣнем ка сѣ пѣ вѣ дн-шелеацї. Вѣ дн-тревѣм тотдеодатѣ: акѣта дн веакѣл ал 19-леа че сѣ фїе кѣ Ромѣнїї?

George Bariç.

Domnєl Dr. St. L. Pot шї Ромѣнїї Арделенї дн-пїнїтеа Дѣмнеалїї дн прївїндѣ кѣтрѣ сѣїеретеле Магіарїлор деспре панславїстѣ.

Дн-пїнїте де врео кѣцїва ані, — дн-пїнїте де преа пѣдїні ані, опї де кѣте опї се фѣчеа ворѣѣ деспре обшїтешїтеїнтересе але Ардеалѣлї, вїедїї Ромѣнїї ретѣнеаѣ вїгацї кѣ тотѣл дн стареа, ла каре недрентатеа веакѣрїлор дї осѣндїсе. Дар акѣт, декѣнд сѣлїле повїлїлор Магіарї аѣ дн-чепѣт а се дн-кѣлзї де фокѣл Магіароманїеї, ачeї вѣрѣвацї, карїї се сокотескѣ пе сїне кїемацї а фаче калкѣлѣл дн-пїнїте, аѣ скѣлат шї пе Ромѣнїї ка дїн мормїнїте. Лавдѣ лї Дѣмнезеѣ! Оаменїї дар, аѣ кѣпоскѣт, кѣ дн дн-попорїмеа Ардеалѣлї Ромѣнїї пѣ сѣпт врепн елемѣнт ашеа де пе дн-септѣтор, дн-кѣт сѣ се поатѣ фаче врео префачере дн таре фѣрѣ дѣпшїї; ашеа есте, оаменїї аѣ дн-чепѣт а кѣпоаште, кѣ дѣхѣл веакѣлїї аѣ фѣкѣт зп пасѣ маї тѣлт дн-пїнїте шї кѣ:

„А лѣтеї темелїе се мїшкѣ, се кѣтеште. Векиле-ї инстїтїцїї се стерг, с'аѣ рѣдїнїт; зп дѣх ферѣе дн лѣте шї омѣл се гндеште, Алеаргѣ кѣтрѣ тїе, кѣчї времеа а сосїт!“

(Александрекѣ.)

Domnєl Dr. Pot дн картеа са рекомѣндатѣ де опората Редакцїе дн-кѣт де маї пїнїте, авѣ вѣпѣтатеа де а не дн-кїна па-

раграфъл чел маї mare, фаца 47—60. Іатъ'л ачі традѣс дптрѣгѣ:

VI. Нанславїстѣл, саѣ: Ромѣнїї шї повїлімеа (арїстокрадіа).

„Еї сеамїпъ вѣлтѣ мї вор сечера фѣртѣпъ.“
Осіа к. VIII. в. 7.

„Domnii din adъnarea цепералъ (діетъ)

дп Къшїѣ поате къ аѣ пѣскѣт о лїмѣъ de канчеларїе шї къ акѣт се вѣкѣрѣ къчї аѣ адѣс пе копїл дп лѣме*); dar de a декїара врео лїмѣъ de лїмѣъ а Църеї п'авем нїчї о невоїе: пентрѣ-къ о лїмѣъ а Църеї авем пої de мѣлт. Ачеаста пѣ есте нїчї лїмѣа цертанъ (съсеаскъ) нїчї чеа магіаръ, чї лїмѣа ромѣнеаскъ! Ної паціїле челе къ стат (Магіарїї, Секзії шї Сасїї) пе пѣтем пѣне шї рескъкъра кът пе ва плѣчѣ, лѣкрѣл есте ашеа шї пѣ алѣел, Пс, пс! дпї вор зїче шї ме вор апѣка пе ла спате de тѣлѣ: „Простѣле, ачеаста пѣ тревѣе съ о спї!“ — De ачеастъ опоратъ тїтѣл поате къ сѣпт вреднїкѣ шї пентрѣ челелалте ловїтѣре дїп парте-мї, — дпсѣ токмаї аїчї ме сокотескѣ респлѣтїт шї маї мѣлт декѣт аш фї мерѣїт; къчї еѣ, тѣ, ел, пої, вої, еї, тоці сѣптем дпкредїн-цадї деспре ачеаста. Кѣнд вїне ворѣа de о лїмѣъ пѣвїкѣ а Църеї, пої кредем тоці, къ прїп ачеаста пѣ се поате дпделеде алта, декѣт чеа ромѣнеаскъ. Анзадар гонїтѣл стрѣтїон ва аскѣнде ал сѣѣ капѣ дп тѣѣ къ пѣрере, къ, дакъ ел пѣ vede, нїчї алції пѣ'л вор vede. Нѣ фѣрѣ къвѣпт се спѣне ачеаста, ашеа мї се паре; шї токмаї de пѣ ам спѣне, тогѣшї лѣкрѣл ретѣне кът есте. Маї вїне есте а тѣртѣрїсі шї а къцета асѣпрѣ, декѣт а тѣчѣ шї а пѣ не гѣудї. Фапта пѣ о пѣтем тѣгѣдї. Андатъ че се адѣпъ ла зп локѣ оamenї dїn deосевїте пації, — карїї дпсѣ нїчї зпѣл нїчї алѣл пѣ

*) Картеа ера маї тїпѣрїтѣ, кѣнд аѣ венїт дїп Вїена ресолѣдїїле дпшѣртѣшїтї шї анѣме ачеаа асѣпра лїмѣвї магіаре.

къпоскѣ лїмѣа челѣлалт, — пѣмаї декѣт їнтрѣ ла мїжлокѣ чеа ромѣнеаскъ ка зп ал треїлеа вѣрѣват спре а фї органѣл de дпделедеpere. Факъ чїнева о кълѣ-торїе, дѣкъсе ла зп тѣргѣ de Царѣ (вѣл-чїѣ, іартарок): ромѣнеште штїе фїеште-каре; шї дпаште de а черчета дакъ кътаре штїе пентѣеште орї кътаре зпгѣреште, дптрѣворѣреа се шї дпчепе дп лїмѣа ромѣнеаскъ. Апої къ Ромѣнѣл нїчї къ поці ворѣл дп алтѣ лїмѣъ, пентрѣ-къ de обште ел ворѣеште пѣмаї лїмѣа са. Ачеаста вїне de аколо: ка съ дпведе чїнева зп-гѣреште орї пентѣеште, аре тревзїндѣ de скоалѣ, іар ромѣнеште дпвѣдѣтм фѣрѣ нїчї о скоалѣ, пе злїде дп дпшѣртѣшїреа de тоате зїмеле. Дшѣрїнда къ каре дпвѣ-дѣтм лїмѣа ромѣнеаскъ, пѣ вїне пѣмаї де-ла мѣлцїмеа къвїнтелор лѣтїнепїтї, — пе каре ачеастъ аместекѣтѣрѣ de попор прїп дппрезпѣ-топїреа къ колонїстїї romanї леаѣ прїмїт дп сїне*) шї пе каре дѣпъ чеа пѣлѣ акѣт лѣтїнеаскъ а поастрѣ крештере фїреште ле дпделедеам, — чї дпсѣн вїа-ца de тоате зїмеле пе адѣче дп дпшѣртѣ-шїре къ ачест пѣтѣрос попор, каре фаче маї жѣтѣтате**) дїп тоатѣ дппопорї-меа Ардеалѣлї. Астѣзї пе ретѣне о ворѣъ, тѣне пї се лїнеште алта шї дѣпъ пѣ-дїпъ време пе поменїт, къ штїм ромѣне-ште, фѣрѣ а о фї дпвѣдѣт пропрїе. Шї дакъ іар венї къїва греа de дпвѣдѣт, се рекотѣндѣ дпвѣдѣареа еї прїп мїї de тревзїнде. Дакъ вреа чїнева съ грѣїаскъ къ зп Ромѣн, есте сїлїт съ о факъ дп лїмѣа лї, къчї дптрѣлалт кїп аре съ прїмеаскъ дела ел о мїшкаре дїп змерї дпсодїтѣ de къпоскѣтѣл „пѣ штїѣ.“ (Ва зрта.)

*) Нѣ ашеа, чї астѣел: „Пе каре ачест попор, че се траѣе дїп колонїстїї romanї, ле аѣ пѣ-страт шї дѣпѣче оаре каре ретѣшїде de Даѣї с'аѣ топїт шї с'аѣ пїердѣт дп ел.“ (Веїї маї жос.)

**) Нѣ: маї жѣтѣтате, чї маї вїне de жѣ-штѣтате.